

LANDRAPPORT FRA NORGE, 2004

Utviklingstrekk

Svak bedring i norsk økonomi

Norsk økonomi passerte konjunkturbunnen 3. kvartal 2003. Veksten i fastlandsøkonomien i 2003 var 0,4 pst. Den svake konjunkturoppgangen i norsk økonomi, som nå har vart i underkant av ett år, forventes å fortsette. *Privat konsum og investeringer i petroleumssektoren* er de viktigste kildene til økt etterspørsel. Lav rente sammen med en gjennomgående svakere norsk krone enn for ett år tilbake, har bidratt til økt aktivitet, både gjennom økt innenlands etterspørsel og bedret kostnadmessig konkurranseevne. I regjeringens reviderte nasjonalbudsjett for 2004 er det lagt til grunn vekstrater på i overkant av 3 pst. i norsk økonomi inneværende år og i 2005.

Svak bedring på arbeidsmarkedet 2004

Etter et par år med økende arbeidsledighet ser vi en svak vekst i sysselsettingen og et moderat fall i ledigheten siden sommeren 2003. I 2.kvartal 2004 var ledigheten 4,6 pst. Sysselsettingen var 0,4 pst. høyere enn samme kvartal året før.

Tabell 1: Regnskap for 2003* og prognoser for 2004-2006

Vekst fra forrige periode der ikke annet fremkommer. Prosent. Kilde: Statistisk sentralbyrå

	2003	2004	2005	2006
BNP (fastlandsøkonomien)	0,6	3,3	3,3	3,0
privat konsum	3,8	5,0	5,3	4,2
Realinvesteringer	-3,7	5,3	2,5	4,1
Eksport	1,2	1,0	4,0	2,1
Import	2,2	5,4	5,7	4,7
Sysselsetting	-0,6	0,2	0,9	1,1
arbeidsledighet (nivå)	4,5	4,3	4,0	3,8

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Økonomiske analyser 3/2004 (15.6.2004)

Utsiktene for 2005 og 2006

Konjunkturoppgangen ventes å vedvare i de kommende to årene. Etter hvert ventes den økonomiske veksten å slå ut i sterkere sysselsettingsvekst og fallende ledighet, jf. tabellen ovenfor.

Utfordringer

Den aktuelle *konjunktursituasjonen* tilsier at det er behov for en økonomisk politikk som stimulerer produksjon og sysselsetting i fastlandsøkonomien, og spesielt de delene av næringslivet som konkurrerer med utlandet. Betydelige lettelser i pengepolitikken hittil i år har bedret situasjonen for det konkurranseutsatte næringslivet, og lave renter ventes å stimulere innenlandsk etterspørsel både i 2004 og 2005. For å unngå at kronen på nytt styrker seg, vil de viktigste stimulansene til aktiviteten i fastlandsøkonomien fortsatt komme gjennom pengepolitikken.

De demografiske framskrivninger tilsier at arbeidsstyrken vil vise beskjeden vekst de nærmeste årene. Samtidig er det tendenser til fortsatt vekst i antall personer i yrkesaktiv alder som går ut av arbeidsstyrken i kortere perioder eller mer varig, som uføre pensjonister. Regjeringen arbeider med en ny pensjonsreform. Den sikter mot å utforme et pensjonssystem som kan stimulere til høy yrkesdeltakelse bl.a. ved å stimulere eldre personer til å velge å bli stående lengre i arbeid.

Antall yrkeshemmede registrert i Aetat har økt sterkt. I 1. halvår 2004 var det i gjennomsnitt registrert 82 160 yrkeshemmede i Aetat. Det tilsvarer 3,5 pst. av arbeidsstyrken. Fra 1999 til 2003 vokste beholdningen av yrkeshemmede med om lag 23 000 personer, tilsvarende 42 prosent over hele perioden eller 9,2 pst. per år. Veksten faller sammen med en økning også for sykepengemottakere, rehabiliteringspengemottakere og uførepensjonister. Tilstrømningen av yrkeshemmede har blant annet sammenheng med målsetting om tidligere vurdering av attføring i et trygdeløp, skjerpet kravet til attføring før eventuell uførepensjonering og reaktivisering av uførepensjonister.

Utfordringene i arbeidsmarkedspolitikken for 2004 kan oppsummeres som følger:

- Motvirke omfanget av langvarig ledighet
- Motvirke avgang fra arbeidsstyrken, bl.a. av yrkeshemmede og av eldre arbeidstakere, og samtidig få sysselsatt flere i disse gruppene
- Bedre gjennomstrømningen i yrkesrettet attføring
- Fremme god flyt av arbeidskraft slik at ledige jobber raskt blir besatt.

Ny organisering av departementene

Med virkning fra 18. juni 2004 har statsråd Dagfinn Høybråten overtatt ansvaret i regjeringen for arbeids- og sosialsaker. Formålet med å samle dette ansvaret under én statsråd er å utforme en helhetlig politikk for arbeidsmarked, arbeidsliv og levekår, arbeidsrettede ytelser, sosiale stønader og pensjoner. Det skal opprettes et nytt Arbeids- og sosialdepartement (ASD), hvor deler av det nåværende Arbeids- og administrasjonsdepartementet, deler av det nåværende Sosialdepartementet og deler av Kommunal- og regionaldepartementet vil inngå. Endringen skjer når Stortinget har gitt sin tilslutning, senest fra 1.1.2005.

Aktiv arbeidsmarkedspolitik

I en situasjon med høy (men ikke stigende) ledighet, er regjeringens viktigste strategi i arbeidsmarkedspolitikken knyttet til informasjon, rådgivning og tettere oppfølging av den enkelte arbeidssøker. Som ledd i denne strategien er bemanningen i Aetat økt betydelig de siste to årene. Aetats jobbsøkingstjenester på nettet *aetat.no* vil være et viktig tilbud til mange ledige. Tiltak for å fremme aktiv jobbsøking vil være med på å motvirke passivitet og øke overgangen til ordinært arbeid blant de arbeidsledige. Denne strategien underbygges av bl.a. OECD som konkluderer med at egenaktivitet, forbedret jobbsøking og økt oppfølging fra arbeidsmarkedsetaten er viktige og effektive komponenter i en aktiv arbeidsmarkedspolitik. En slik strategi vil bidra til å øke matchingen mellom arbeidssøkere og ledige jobber.

Som ledd i arbeidet for å fremme aktiv jobbsøking har regjeringen prioritert tiltak som omfatter strukturert og målrettet jobbsøkertrening i form av jobbklubber. Kvalifisering av arbeidsledige er også en viktig del av arbeidsmarkedspolitikken. Utsatte grupper som innvandrere, ungdom og langtidsledige skal prioriteres ved inntak på ordinære arbeidsmarkedstiltak. Bruk av tiltak avgjøres lokalt ut i fra hva som er mest hensiktsmessig for å få ledige raskest mulig tilbake i jobb. Fra og med 01.09.2004 blir lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere obligatorisk. Loven forutsetter et aktivt og systematisk samarbeid mellom kommuner og arbeidsmarkedsetaten for å fremme innvandreres mulighet for deltakelse i yrkes- og samfunnsniv.

Innsatsen overfor yrkeshemmede arbeidssøkere er det mest omfattende virkemiddelet som nyttes for å få tilsatt flere personer med nedsatt funksjonsevne fra arbeidslivet. Også i 2004 økes arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede blant annet for å styrke innsatsen for å motvirke fattigdom og arbeidet for å inkludere personer med psykiske lidelser. Tiltaksdeltakerne fordeler seg på ulike arbeidsmarkedstiltak og ordinær utdanning. I tillegg til tiltak integrert i ordinær virksomhet gis tilbud om tiltaksplasser i skjermede virksomheter, både midlertidige og varige plasser. Kvaliteten på tjenestene, individuelle tilpasninger og kravsetting til tiltaksarrangører samt resultater i attføringsarbeidet vil ha fokus i 2004.

Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv

Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) ble inngått mellom Stoltenberg-regjeringen og partene i arbeidslivet 3. oktober 2001. Regjeringen og partene ble enige om følgende mål:

- Redusere sykefraværet med minst 20 prosent for hele avtaleperioden.
- Få tilsatt langt flere arbeidstakere med redusert funksjonsevne (yrkeshemmede arbeidstakere, arbeidstakere på attføringstiltak, reaktiviserte uføretrygdede).
- Øke den gjennomsnittlige avgangsalderen fra arbeidslivet.

Avtalen bygger på at arbeidsgiverne og arbeidstakerne må ta hovedansvaret for å skape et inkluderende arbeidsliv, mens myndighetene stiller virkemidler til rådighet som skal hjelpe virksomhetene å nå målene i IA-avtalen. Rikstrygdeverket, Aetat og Arbeidstilsynet forvalter de statlige virkemidlene innenfor rammen av intensjonsavtalen.

Intensjonsavtalen ble evaluert etter 2. kvartal 2003. Evalueringsmaterialet viser at IA-avtalen og "IA- begrepet" har fått et betydelig omfang i norsk arbeidsliv. I tidsrommet fra avtalen ble inngått og fram til i dag har man imidlertid ikke lyktes med å redusere sykefraværet, andelen

funksjonshemmede utenfor arbeidslivet har økt og avgangsalderen fra arbeidslivet har sunket. Evalueringmaterialet gir imidlertid grunn til å tro at IA-konseptet kan bringe resultater over tid. I det videre arbeidet for et mer inkluderende arbeidsliv er det viktig å forsterke fokus på det som er kjernepunktet i IA- avtalen, nemlig arbeidsplassen som den viktigste arena for å forebygge sykefravær, hindre utstøtning og få flere med redusert funksjonsevne i arbeid. Det er også viktig å satse sterkere på å bedre situasjonen for personer med redusert funksjonsevne som i dag står utenfor arbeidslivet. Blant annet på denne bakgrunn er det foretatt endringer i sykepengereguleringen.

Regjeringen og organisasjonene i arbeidslivet ble enige om å forlenge IA-avtalen ut 2005. Partene har i den forbindelse utformet en felles erklæring som sammen med gjeldende avtaletext, danner grunnlag for det videre arbeidet. I erklæringen presiseres det at alle delmål i IA-avtalen er likeverdige. Hittil har en overveiende andel av virksomhetene som har inngått IA-avtale bare satt mål for sykefraværet. Partene er enige om at IA-virksomheter også bør arbeide mot konkrete mål for delmål to og tre. En forutsetning for å lykkes er bred deltakelse fra bedriftene. Spesielt viktig er det med aktiv oppfølging av arbeidet lokalt.

Politikkendringer

Endringer i regelverket for ytelser under yrkesrettet attføring

I løpet av de siste årene har det vært en betydelig økning i antall personer som mottar attføringsytelser. Det er innført en lovfestet plikt til å vurdere yrkesrettet attføring så tidlig som mulig, og senest ved utløpet av sykepengeperioden, og samtidig plikt til ny vurdering etter seks måneder med rehabiliteringspenger. Dette skal bidra til å korte ned tiden man mottar sykepenger eller rehabiliteringspenger slik at personer på disse ordninger kan bringes raskere tilbake til ordinært arbeid. Det vil bli lagt til rette for et nært samarbeid mellom trygdeetaten og Aetat ved vurdering av overføring til yrkesrettet attføring.

Tidligere fattet trygdeetaten vedtak om at attføring skal forsøkes ut i fra en vurdering av medisinske vilkår, mens Aetat fattet vedtak om en person oppfyller vilkårene for rett til nødvendig og hensiktsmessig attføringstiltak ut fra en arbeidsmarkedsfaglig vurdering. For å forenkle og effektivisere saksbehandlingen er myndigheten til å fatte vedtak om yrkesrettet attføring samlet i Aetat med virkning fra 01.07.2004. Det vil være en fordel for brukerne å forholde seg til en etat, og forankring i Aetat vil gi økt fokus på arbeidsevne.

Det er vedtatt endringer i regelverket for ytelser under yrkesrettet attføring, med sikte på økt målretting, raskere gjennomføring av tiltak og større overgang/tilbakeføring til arbeid

- *Innføring av varighetsbegrensning på tre år for skolegang som attføringstiltak.*
Det finnes ikke klare indikasjoner på at utdanning med lang varighet øker overgangen til arbeid sammenlignet med noe kortere utdanningsløp. Varighetbegrensningen skal bidra til raskere tilbakeføring til arbeid og økt fokus på korte, yrkesrettede utdanningsløp. Det kan gjøres unntak fra varighetsbegrensningen for yrkeshemmede dersom det på grunn av yrkeshemmingen er påkrevd for å gjennomføre et nødvendig og hensiktsmessig tiltak.
- *Heving av aldersgrensen for skolegang som attføringstiltak fra 22 til 26 år*
Mange vil normalt befinne seg i en utdannings situasjon opp til 26 år. Tiltaket bidrar til å motvirke at folketrygden finansierer ordinær utdanning. Det vil fortsatt kunne gjøres unntak for ungdom som på grunn av yrkeshemmingen er i en vesentlig annen utdannings situasjon enn annen ungdom.
- *Begrensning av rett til enkelte stønader for tiltaksdeltaker som samtidig mottar ordinær lønn gjennom tiltaksdeltakelsen eller lønn under sykdom*
Tiltaket gir hjemmel for avkortning av attføringsstønadene pga. samtidig lønnsinntekt eller lønn under sykdom. Dette for at den som er i et attføringstiltak ikke skal ha stønader i tillegg til lønn eller sykepenger, og dermed få kompensert for enkelte utgifter både gjennom attføringsstønader og gjennom skattemessige fradragsordninger.
- *Redusert periode med rett til attføringspenger i ventetid på høvelig arbeid.*
Incentivene til å få ferdig attførte ut i arbeid er styrket. Perioden med rett til attføringspenger i ventetid på høvelig arbeid er derfor redusert fra maksimalt tolv til seks måneder. Tiltaket kombineres med tettere oppfølging av målgruppen fra Aetat.

Aktivitets- og resultatbaserte finansieringsordninger

Det er fra 2002 iverksatt forsøksordninger, landsdekkende eller i utvalgte fylker for å prøve ut modeller for aktivitets- og resultatbaserte finansieringsordninger i arbeidsmarkedspolitikken. De fleste forsøkene vil pågå innen en treårsperiode (2002-2005) før ordningene eventuelt gjøres

permanente. Målet med ordningene, herunder bruk av konkurranse og incentivordninger, er følgende:

- Mer effektiv ressursutnyttelse i form av høyere produksjon per krone: Flere avklaringer, flere formidlinger, høyere tiltaksnivå, raskere gjennomstrømning.
- Øke fleksibiliteten i virkemiddelbruken gjennom å legge til rette for et større mangfold av tilbydere og tiltak, samt øke graden av brukernes valgfrihet i forhold til ulike tilbydere.
- Ytterligere delegering og desentralisering av ansvar og myndighet.

Følgende forsøk er i gang som interne finansieringsordninger i Aetat:

De interne finansieringsordningene dekkes over Aetats driftsbudsjett og bonus utbetales i utgangspunktet fylkesvis.

- Aktivitetsbasert finansiering ved avklaring av yrkeshemmede
- Bonus ved rask og riktig behandling av dagpengesøknader
- Bonus ved mer effektiv tiltaksbruk og tiltaksgjennomføring

Finansieringsordninger med bruk av eksterne tjenesteleverandører:

- Bonus til andre aktører ved formidling av utsatte grupper på arbeidsmarkedet
- Bonus til Aetat og andre aktører ved formidling av personer som er oppsagt fra statlig virksomhet
- Bonus til arrangører av jobbklubb ved formidling

Privat formidling som arbeidsmarkedstiltak for korttidsledige (under oppstart)

Det er igangsatt en evaluering i regi av en ekstern forskningsinstitusjon å få evaluert de samlede virkningene for brukere, Aetat og de eksterne leverandørene av de eksterne og interne forsøksordningene. Underveisrapport foreligger, mens sluttrapport ferdigstilles våren 2005. Underveisevalueringen viser at fylkene jevnt over har oppnådd gode resultater knyttet til stykkpris ved avklaring av yrkeshemmede og behandling av dagpengesøknader. De gode resultatene kan neppe knyttes til de nye finansieringsforsøkene alene, men må også sees i sammenheng med det pågående utviklingsarbeidet i Aetat blant annet knyttet til IT-løsninger. Det er fremdeles for tidlig å si noe om bonusordningene har bidratt til å utvikle bedre og billigere løsninger for de eksterne ordningene. En foreløpig vurdering er at de interne og eksterne ordningene virker noe, men at en bør være oppmerksom på ulike konsekvenser og justere ved behov når en vinner flere erfaringer.

Tiltaksplan mot fattigdom

Kampen mot fattigdom er en prioritert oppgave for Regjeringen. Det satses på målrettede tiltak for den enkelte som trenger hjelp til å komme seg ut av fattigdom og for å bedre levekårene til folk som opplever fattigdom.

Regjeringen la frem en tiltaksplan mot fattigdom høsten 2002. Tiltaksplanen bygger på tre hovedelementer:

- Tiltak som hindrer at folk blir fattige.
- Tiltak som bidrar til å styrke evnen til egenforsørgelse og arbeid.
- Tiltak for å forbedre velferdstjenestene.

Innsats for å få flest mulig til å bli selvhjulpne gjennom eget arbeid anses å være det viktigste virkemidlet for å motvirke fattigdom. I statsbudsjettet er det avsatt spesielle midler til arbeidsmarkedstiltak under denne tiltaksplanen. Målgruppene er personer som har gått sammenhengende på sosialhjelp i over 3 år, sosialhjelpsmottaker i alderen 20-25 år og enslige forsørgere på sosialhjelp. I tillegg er målet å gi tilbud om arbeidsmarkedstiltak til innvandrere/ flyktninger. Tiltaksplassene er fordelt til kommuner som plukker ut deltakere til disse plassene. Innsatsen blir løpende evaluert.

Det videre arbeid med samordning av Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten

I august 2003 nedsatte regjeringen et utvalg som fikk i oppgave å utrede ulike organisasjonsmodeller for samordning av Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten. Utvalget la fram sin utredning, NOU 2004: 13 En ny arbeids- og velferdsforvaltning 29. juni 2004. Her drøfter utvalget fire hovedmodeller for organisering av en ny arbeids- og velferdsforvaltning. I hovedmodell 1 drøftes en statlig etat for arbeid og inntekt og en statlig etat for pensjoner. I hovedmodell 2 drøfter utvalget en løsning der kommunene får ansvaret for arbeid og inntekt, mens en statlig etat får ansvaret for pensjoner. I hovedmodell 3 drøftes en statlig enetatsmodell, mens i modell 4 drøfter utvalget en ren kommunemodell.

Utvalget anbefaler hovedmodell 1 dvs. en statlig etat for arbeid og inntekt og en statlig etat for pensjoner, familieytelser og helserefusjoner. Samtidig anbefaler utvalget at kommunene får ansvaret for sosialhjelpen. Rapporten er nå sendt på bred høring, og med bakgrunn i høringsrunden vil regjeringen legge en sak frem for Stortinget i god tid før stortingsvalget høsten 2005.

Endringer i permitteringsregelverket

Fra 1. januar 2004 er det innført en generell hjemmel i lønnspliktloven som gir departementet adgang til ved forskrift å forlenge perioden hvor arbeidsgiver fritas fra lønnsplikt ut over lovens hovedregel på 26 uker, samt hjemmel i folketrygdloven til å forlenge retten til dagpenger under arbeidsløshet tilsvarende.

Det er på dette grunnlag fastsatt en forskrift som gir arbeidsgiver adgang til å permittere uten lønnsplikt i inntil 42 uker i løpet av en 18 måneders periode. Det kan ytes dagpenger til de permitterte i samme periode. Forskriften gjelder frem til 31. desember 2004.

Arbeidsgiverperioden med lønnsplikt ved hel permittering og ved minst 40 pst av reduksjon i arbeidstid er utvidet til 10 arbeidsdager. Ved mindre enn 40 pst reduksjon av arbeidstiden er arbeidsgiverperioden 15 arbeidsdager. Dette har virkning fra 1. januar 2004.

Nye regler for dagpenger under arbeidsløshet fra 1. januar 2004:

Maksimal periode med rett til dagpenger under arbeidsløshet for arbeidssøkere med lav arbeidsinntekt, reduseres fra 78 til 52 uker.

Revisjon av sysselsettingsloven

Departementet la våren 2004 fram et forslag til ny lov om arbeidsmarkedstjenester. Det er en fullstendig revisjon av lov om tiltak til å fremme sysselsetting (sysselsettingsloven). Det har lenge vært behov for en revisjon av denne loven, som danner grunnlaget for en landsdekkende offentlig arbeidsmarkedsetat. I lovforslaget er det lagt vekt på å styrke brukernes rettssikkerhet og innflytelse og på forenklingen for forvaltningen.

Ny arbeidslivslov

Arbeidslivslovutvalget, nedsatt i 2001, leverte sin innstilling 20. februar 2004. Utvalget har hatt et omfattende mandat, herunder å vurdere behov for endringer i loven mht. det psykososiale- og organisatoriske arbeidsmiljø, medbestemmelse, arbeidstid og stillingsvern. Høringsfristen var 10. juni 2004. En ny lov for arbeidslivet vil derfor tidligst bli vedtatt av Stortinget i 2005.

Forenkling av etatenes forskriftsverk

I 2002 ble det i gang et prosjekt for forenkling og sammenslåing av forskriftene under hhv. Arbeidstilsynet og Direktoratet for brann- og elsikkerhet (nå Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, DSB.) Fase 1 av prosjektet, som nå er ferdig, har utviklet en ny og enklere struktur for alle dagens forskriftsbestemmelser. Fase 2 av prosjektet, som skal pågå i 2004, vil innebære en materiell gjennomgang og endringer av bestemmelsene til både den nye arbeidslivsloven og til den nye forskriftsstrukturen. Det tas sikte på at et nytt forskriftsverk skal være på plass samtidig med at ny arbeidslivslov trer i kraft, antakelig januar 2006.

Parallelt med ovennevnte forenklingsarbeid vil en søke å videreutvikle en modell for en nettbasert regelverksveiviser som skal hjelpe virksomhetene til enkelt å finne ut hvilke krav som gjelder for dem.

Utvikling av Arbeidstilsynet

For å få en mer effektiv utnyttelse av knappe tilsynsressurser, gjennomføres det en omstilling/utvikling av Arbeidstilsynet. Målet er at etaten skal kunne bidra bedre til det inkluderende arbeidsliv gjennom effektiv forebygging av ergonomiske, organisatoriske og psykososiale arbeidsmiljøproblemer som fører til muskel/skjelettlidelser og psykiske lidelser. Etaten skal bli bedre på strategiutvikling/mål- og resultatstyring og kompetanseutvikling tilpasset nye og skiftende arbeidsmiljøproblemer. Arbeidstilsynet omdannes til en regionmodell med 7 regioner. Den utadrettede virksomheten/ytre etat styrkes gjennom en overføring av ressurser fra et slankere og mer strategisk innrettet direktorat. Alt tilsyn og annen utadrettet virksomhet skal samles i regionene. Det skal utvikles ansvarlige tverrgående kompetansenettverk og legges vekt på prosjektorganisering. Det etableres en ledergruppe med direktøren og regiondirektørene. Direktoratet flyttes parallelt med dette til Trondheim. Denne prosessen skal være endelig gjennomført senest høsten 2006.

Arbeidstilsynets koordineringsrolle

Arbeidstilsynet skal ha en koordineringsrolle for HMS-tilsynene mot virksomhet på land. Koordineringsrollen skal forankres i et samarbeid med de berørte departementer og tilsynsetater. Den nye koordineringsrollen skal iverksettes våren 2005.

Endringer i arbeidsmiljøloven vedrørende forbud mot diskriminering i arbeidslivet

Det vises til Landrapport 2003 angående innholdet av ovennevnte diskrimineringsforbud. Lovforslaget ble vedtatt i Stortinget 2. mars 2004, og trådte i kraft 1. juni 2004.

SE-direktivet – Informasjon, konsultasjon og representasjon i det Europeiske selskap for de ansatte

Utkast til forskrift om ovennevnte er sendt på høring 3. juni 2004 med høringsfrist 1. september 2004. Implementeringsfrist er i henhold til EU- direktivet 8. oktober 2004.

Revisjon av regelverket om ansattes medbestemmelse i selskapers styrende organer

Revisjonsarbeidet er igangsatt og forventes ferdig innen i løpet av 2005, jf. 2002 rapporten.

Forskning – organofosfater

Det er etablert et forskningsprosjekt i regi av Statens arbeidsmiljøinstitutt som omhandler helseeffekt som følge av eksponering for hydraulikkoljer. Prosjektet har en varighet på fire år.

Utvidelsen av EØS-avtalen

Det er innført særskilte overgangsregler for fri bevegelighet for arbeidstakere fra de nye EØS-landene. Reglene som trådte i kraft 1. mai 2004, innebærer noen flere begrensninger enn det som gjelder for andre EU- og EØS-borgere. Arbeidstakere fra de nye landene vil likevel ha enklere adgang til det norske arbeidsmarkedet enn før 1. mai 2004.

Overgangsreglene innebærer at arbeidstakere fra de nye medlemslandene, med unntak av Kypros og Malta, må ha tillatelse for å ta arbeid her. Vilkårene er at arbeidstakeren har fulltidsarbeid og vanlige norske lønns- og arbeidsvilkår. Den som finner arbeid og ellers fyller vilkårene, vil ha rett til tillatelse. Adgangen er ikke avgrenset til bestemte typer arbeid og det stilles heller ikke særlige kvalifikasjonskrav eller lignende.

Det er videre innført en forskriftshjemmel i utlendingsloven som gir adgang til å innføre beskyttelsestiltak ved alvorlig ubalanse i arbeidsmarkedet eller fare for slik ubalanse, samt hjemmel til å kunne pålegge utvidet meldeplikt for EØS-borgere på kortvarige arbeidsoppdrag i Norge.

På bakgrunn av Stortingets anmodningsvedtak 14. mai 2004 om tiltak for å forhindre sosial dumping etter EØS-utvidelsen, fremmet Regjeringen 28. mai 2004 en lovproposisjon med en rekke lovforslag (Ot.prp. nr. 77 (2003-2004):

·Det innføres en ny bestemmelse i utlendingsloven. Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at vilkårene for innvilgelse av arbeids- og oppholdstillatelse følges i virksomhetene. Ved mistanke om brudd på regelverket om arbeids- og oppholdstillatelse skal utlendingsmyndighetene varsles.

·Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring etter allmenngjøringsloven blir overholdt.

·Departementet får hjemmel i arbeidsmiljøloven til å gi forskrift som pålegger bruk av identitetskort for arbeidstakere innenfor bransjer der det nødvendig eller hensiktsmessig for å ivareta arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet. Det samme gjelder oversiktslister over ansatte som til enhver til har rett til å oppholde seg på arbeidsplassen.

·Endelig foreslås det å endre ligningsloven slik at rapporteringsplikten til Sentralskattekontoret for utenlandssaker utvides til å gjelde opplysninger om alle utenlandske arbeids- og oppdragstakere innen alle bransjer. Det kan gjøres unntak for rapporteringsplikten.

Lovforslagene ble vedtatt i Stortinget 17. juni 2004. Stortinget vedtok dessuten å lovfeste at Utlendingsdirektoratet skal, når allmenne hensyn krever det, anmelde forhold hvor virksomheter benytter arbeidstakere uten arbeidstillatelse.

Petroleumstilsynet

Petroleumstilsynet (Ptil) ble etablert 1. januar 2004 og består av den tidligere delen av Oljedirektoratet som hadde myndighetsansvar for sikkerhet og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten, samt deler av Direktoratet for brann- og elsikkerhet og Arbeidstilsynet. Ptil skal regulere og føre tilsyn med helse, miljø og sikkerhet ivaretas i petroleumsvirksomheten offshore og i landbasert virksomhet. Ved oppfølging av denne virksomheten skal Ptil ha et koordinerende ansvar. Dette er nærmere beskrevet i Kronprinsregentens resolusjon av 19. desember 2003.

Helhetlig regelverk for petroleumssektoren

Januar 2004 ble det igangsatt et prosjekt for å utvikle et helhetlig regelverk for petroleumsvirksomheten offshore og i landbasert petroleumsvirksomhet. Denne regelverksrevisjonen vil basere seg på en evaluering av gjeldende HMS-regelverk, samt drøfte prinsipper, forutsetninger og metode for den nye reguleringen. Det legges opp til at det nye regelverket skal tre i kraft 1. januar 2007.

Stortingsmelding om helse, miljø og sikkerhet i petroleumssektoren

Det skal legges frem en ny stortingsmelding om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten i 2006. Arbeidet er igangsatt og vil adressere utviklingen på norsk kontinentalsokkel sett i et generelt HMS-perspektiv, samt status i forhold til industriens og myndighetenes oppfølging av tiltak beskrevet i forrige stortingsmelding. Risikoforholdene i petroleumsvirksomheten i dag, samt øvrige tidsaktuelle utfordringer knyttet til ivaretagelse av HMS i petroleumsvirksomheten på land og offshore vil bli adressert.

Oppfølging av stortingsmelding om pionerdykkerne

Stortinget behandlet 9. april d.å. St.meld. nr. 47 (2002-2003) om pionerdykkerne og ga sin tilslutning til at det skal gis en individuell kompensasjon til pionerdykkere som er blitt skadet i sitt arbeid på norsk kontinentalsokkel. Det er opprettet en nemnd som administrerer ordningen. Dykkerne skal videre gis en kollektiv anerkjennelse.

Granskning av større industriulykker

Det vil bli nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede mandat for en egen granskningskommisjon for ulykker i petroleumsvirksomheten. Det vil i den forbindelse utredes om kommisjonen også skal omfatte andre større industriulykker, og eventuelt om granskning av slike industriulykker kan legges til den allerede etablerte Havarikommisjonen for transportulykker.

Regulering av og tilsyn med dypdykking

Arbeidstilsynet og Oljedirektoratet er bedt om å vurdere om dykkevirksomhet på store dyp både offshore og i landbasert virksomhet er tilfredsstillende regulert og administrert. Etatene skal også vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å overføre regelverks- og tilsynsansvar for hele eller deler av Arbeidstilsynets område til Petroleumstilsynet, samt se på behov for endringer i regelverket inshore og offshore.

Vedlegg

Tidsserier 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002	2003	2004
Vekstrater¹										
BNP (fastlandsøk.)	2,9	3,8	4,2	3,6	1,0	1,8	1,2	1,2	1,7	2,3
sysselsatte i alt	2,1	2,1	2,9	2,5	0,8	0,4	0,5	0,1	0,2	-0,2
- primær	-1,0	-1,8	-1,8	1,9	-2,1	-8,7	-4,4	-3,4	-3,5	
- industri	2,3	2,5	2,5	1,7	-3,2	-0,9	-0,1	0,6	-1,8	
- service	2,3	3,2	3,1	2,7	1,7	1,4	0,8	0,4	-0,2	
utførte normalttimeverk	0,9	1,6	2,5	2,3	0,6	-0,7	-1,2	-1,0	-1,1	
arbeidsstyrken	1,7	2,0	2,1	1,6	0,8	0,7	0,3	0,7	0,0	0,0
privat konsum	3,7	6,5	3,2	2,7	3,3	3,5	2,5	3,1	3,0	3,3
realinvesteringer	3,9	10,3	15,5	13,1	-5,6	-1,5	-4,6	0,9	1,7	2,2
eksport	4,9	10,2	7,7	0,6	2,8	2,9	4,2	1,6	2,3	2,3
import	5,7	8,8	12,4	8,5	-1,8	3,2	0,0	3,7	4,0	2,9
Nivåstørrelser²										
yrkesdeltakelse (16-74 år)	69,9	71,2	72,5	73,4	73,4*	73,6	73,6	73,5	72,9	
- kvinner	64,0	65,6	67,3	68,2	68,6	68,8	69,1	69,6	69,1	
- menn	75,2	76,5	77,7	78,4	78,0	77,9	77,8	77,4	76,7	
- 50-59 år	79,2	77,1	82,2	82,8	82,0	82,1	82,1	81,9	81,9	
- 60 år og over	25,9	26,0	26,1	26,7	26,6	26,7	28,4	29,1	31,0	
- 15-64 år ³	55,8	60,6	61,6	63,9	64,0	64,5	63,3	80,3	79,4	
sysselsettingsandeler etter sektor										
- primær-sektor	5,1	4,9	4,6	4,6	4,5	4,1	3,9	3,7	3,7	
- industri-sektor	23,1	23,0	22,9	22,8	22,0	21,7	21,6	21,7	21,7	
- service-sektor	71,6	72,0	72,3	72,5	73,4	74,1	74,4	74,4	74,8	
andel sysselsatte på midlertidige kontrakter										
arbeidsledighetsrate	-	12,3	11,0	10,0	9,3	8,6	8,5	8,8	8,3	
- kvinner	4,9	4,5	4,0	3,2	3,2	3,4	3,6	3,9	4,5	4,8
- menn	4,6	4,4	4,2	3,3	3,0	3,2	3,4	3,6	4,0	
- langtidsledige (> 6 mnd.)										
- < 24 år	11,8	11,8	10,8	9,2	9,5	10,2	10,6	11,4	11,7	

¹ Vekst fra forrige år. Kilde: Statistisk sentralbyrå, Økonomiske analyser, juni 2002

² Kilde: Statistisk sentralbyrå, AKU

³ Kilde: OECD, Employment Outlook, 2001

* Foreløpige tall

